

УДК 378.011.3-051:78]:7.071.2

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ЗАСОБАМИ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВИХ ДИСЦИПЛІН: ХІД І РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТУ

Тарас Пухальський

асистент кафедри музичного мистецтва

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька обл., Україна

ORCID ID 0000-0002-8559-5482

taraspuhalskiy@gmail.com

Анотація. Стаття висвітлює актуальну проблему закладів вищої педагогічної освіти – професійну підготовку вчителів музики основної школи. Теоретичними основами дослідження стали сучасні наукові праці вітчизняних науковців у галузі професійної підготовки вчителів музики, зокрема й диригентсько-хорової. Спираючись на концептуальні позиції компетентнісної освіти, інноваційні підходи до організації освітнього процесу, оновлені вимоги до професійної діяльності педагога-музиканта, автором розкрито логіку структурно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами диригентсько-хорових дисциплін, яку реалізовано через орієнтувально-цільовий, змістовий, процесуально-технологічний та результативний структурні блоки. Охарактеризовано хід дослідно-експериментальної роботи за організаційно-моделювальним (інформаційно-методичний, мотиваційно-стимулювальний, організаційно-коригувальний напрями) та контрольно-практичним етапами. Автором представлено результати комплексної перевірки сформованості професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами диригентсько-хорових дисциплін після формувального експерименту, здійснено їхній аналіз за визначеними критеріями, підтверджено ефективність моделі та педагогічних умов. Обґрунтовано необхідність інтеграції сучасних моделей професійної підготовки фахівців у практику закладів вищої освіти.

Ключові слова: професійна компетентність; учитель музики; структурно-функціональна модель; педагогічні умови; формувальний експеримент; диригентсько-хорові дисципліни.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Формування професійної компетентності фахівців в умовах модернізації національної освіти залишається провідним завданням закладів вищої педагогічної освіти. Пріоритетним напрямом розвитку системи професійно-педагогічної освіти є забезпечення відповідності сучасним стандартам якості підготовки високоосвічених компетентних вчителів, які досконало володіють своїм фахом, готові до постійного професійного зростання та конкуренції на ринку освітніх послуг.

Сучасна українська школа тривалий час відчуває нестачу високопрофесійних учителів музики, здатних до організації педагогічного процесу за технологіями компетентнісної освіти, що є безальтернативною умовою формування комплексу навчальних компетентностей учнів, визначеного в таких державних документах, як Концепція «Нової української школи» (2016);

закон України «Про освіту» (2017), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013) тощо. Інноваційні підходи до організації системи шкільної освіти насамперед обумовлюють оновлені вимоги до професійної підготовки та діяльності педагога-музиканта, рівня його загальнокультурної, педагогічної, психологічної, фахової компетентності, необхідність пошуку ефективних моделей їхнього забезпечення в системі професійно-педагогічної освіти. Тому розробка моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів музики є актуальною проблемою, ускладненою необхідністю дослідження цього процесу як цілісної системи, яка, інтегруючи та структуруючи найбільш важливі складові та чинники, визначає його результативність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед усього спектра видів музичної діяльності в роботі вчителя музики особливе місце посідає диригентсько-хорова в силу того, що спів є найдоступнішим для школярів та надзвичайно потужним засобом виховання. Закономірно, що педагогічний потенціал диригентсько-хорової діяльності має великі можливості також у підготовці самих педагогів-музикантів, на що вказують дослідження Л. Бірюкової, Н. Гречанник, І. Коваленко, А. Растригіної, Т. Раструби, С. Світайло, Т. Смирнової, З. Софроній, Н. Тарарак, І. Цюряк та ін. Попри наявність фундаментальних досліджень та значного практичного досвіду в організації диригентсько-хорової підготовки спеціалістів, який використовується в практиці професійної підготовки вчителів музики, аналіз науково-методичної літератури свідчить про недостатній рівень розробки та теоретичного обґрунтування комплексного використання диригентсько-хорових дисциплін як засобів формування професійної компетентності вчителів музики.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у висвітленні етапів та результатів дослідно-експериментальної роботи з перевірки ефективності структурно-функціональної моделі та педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами диригентсько-хорових дисциплін.

Теоретичні основи дослідження. Аналіз теоретико-практичних засад формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами диригентсько-хорових дисциплін показав, що дослідно-експериментальна робота за предметом дослідження має чіткий процесуальний характер, а її організація потребує відповідного планування. Використовуючи моделювання, ми зосереджувалися на вивченні педагогічного процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами диригентсько-хорових дисциплін на основі обґрунтованої теорії та її перевірки емпіричним методом.

Структурно-функціональна модель розроблена на основі теоретичних положень дослідження, обґрунтованої структури професійної компетентності майбутніх учителів музики, визначених основних змістово-технологічних напрямів її формування засобами диригентсько-хорових дисциплін, а також

вивченого практичного досвіду та навчально-методичного забезпечення підготовки педагогів-музикантів. Моделювання здійснено за логікою організації діяльності та реалізовано за блоками: орієнтувально-цільовим (мета, підходи, принципи), змістовим (зміст підготовки у циклі диригентсько-хорових дисциплін), процесуально-технологічним (технологічні напрями, форми, методи, педагогічні умови, етапи) та результативним (діагностичний інструментарій). Процесуальна частина моделі є провідником між метою та проєктованим результатом педагогічного процесу (формувального експерименту). У визначенні структурних блоків моделі ми орієнтувалися на системну, послідовну реалізацію педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами диригентсько-хорових дисциплін, які ми розглядаємо в їхній інтегральній єдності через взаємозалежність та взаємовплив кожної з них у цілісному педагогічному процесі. До них належать:

- 1) реалізація інтегративного, міжпредметного підходу до формування професійної компетентності майбутніх учителів музики, зокрема забезпечення системи тісних змістово-методичних взаємозв'язків у вивченні диригентсько-хорових дисциплін;
- 2) забезпечення освітнього середовища, оптимального для творчої самореалізації майбутнього вчителя музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін;
- 3) сприяння особистісній орієнтованості професійного розвитку майбутнього вчителя музики через організацію ефективної самостійної роботи студентів;
- 4) забезпечення практико-орієнтованого підходу до підготовки сучасного вчителя музики.

Методика дослідження. Педагогічний експеримент відбувався впродовж 2014 – 2017-х років. Експериментальною базою для проведення дослідження обрано заклади вищої освіти: ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. За час експерименту на різних його етапах взяли участь 215 студентів спеціальності «Музичне мистецтво» та 32 викладачі. Педагогічний експеримент проходив у три етапи: констатувальний, формувальний, контрольний.

На констатувальному етапі досліджено стан сформованості професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами диригентсько-хорових дисциплін в обраних закладах вищої освіти за розробленим діагностичним інструментарієм. У діагностиці використано методи: анкетування; діагностична бесіда; спостереження; тестування; комплексні методики з виявлення рівнів мотивації, рефлексії, комунікативності; діагностичні творчі завдання;

самооцінка респондентів; експертну оцінку; узагальнення незалежних характеристик; математичні методи опрацювання результатів. Отримані результати констатувального етапу дослідження були враховані в розробці структурно-функціональної моделі та її експериментальній перевірці на формувальному етапі.

Формувальний експеримент полягав у перевірці ефективності структурно-функціональної моделі та педагогічних умов, який відбувався за двома основними етапами: організаційно-моделювальним та контрольно-практичним. Дотримуючись закладеної ідеї цілісності та системності в структурі професійної компетентності вчителя музики, ми зважали на те, щоб педагогічні умови втілювалися в органічному взаємозв'язку впродовж усього експерименту. Тому на організаційно-моделювальному етапі ми застосували акордовий спосіб ведення експериментальної роботи, яка здійснювалася за трьома напрямками: інформаційно-методичному, мотиваційно-стимулювальному, організаційно-коригувальному.

Робота за *інформаційно-методичним напрямом* полягала в реалізації першої педагогічної умови. За цим напрямом відбувалася модернізація навчально-методичного за розробленою програмою вивчення диригентсько-хорових дисциплін, яка спрямована на вирішення виявлених проблем у диригентсько-хоровій підготовці майбутніх учителів музики та формування їхньої професійної компетентності. Програма охоплювала чотири дисципліни: хорознавство, хорове диригування, хоровий клас та хорове аранжування [8]. Головною метою викладання цих дисциплін визначено формування професійної компетентності майбутніх учителів музики та їхню підготовку до організації та керівництва вокально-хоровою діяльністю учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Відповідно були сформульовані надпредметні (загальні) завдання для диригентсько-хорових дисциплін, а також внутрішньопредметні для кожної з них, що дало змогу досягти збалансованого формування професійної компетентності студентів. Зміни також торкнулися порядку вивчення дисциплін, тематичного наповнення змістових модулів, характеру міжпредметних взаємозв'язків диригентсько-хорових дисциплін, форм і методів. Порядок вивчення диригентсько-хорових дисциплін передбачав поступове формування професійних компетенцій, а отже: в 1-му семестрі студенти вивчали основи техніки хорового диригування та набували початкових умінь і навичок співу в хоровому класі, а з 2-го семестру вивчали курс «Хорознавство» і формували свій теоретичний фундамент роботи з хоровим колективом; із 3-го по 6-й семестр поглиблено вивчали хорове диригування та хоровий клас і переходили із статусу об'єкта (хориста) до статусу суб'єкта (хормейстера) у роботі з навчальним хором; у 7-му вивчали хорове аранжування; упродовж 7-го та 8-го семестрів удосконалювали свої вміння в практичній роботі з хором; у 8-му семестрі проходили диригентську практику в роботі зі шкільним хором.

За **мотиваційно-стимулювальним напрямом** експериментальної роботи реалізовувалась друга педагогічна умова. Ґрунтуючись на тому, що незмінною складовою освітнього середовища для формування професійної компетентності є участь майбутніх учителів музики в хорових колективах, ми зосередились на тому щоб забезпечили обов'язкову участь у хорі всіх студентів експериментальних груп. Продовженням експериментальної роботи в мотиваційно-стимулювальному напрямі стало забезпечення можливостей для творчої самореалізації диригентських умінь. Для цього був організований закритий конкурс диригентської майстерності серед студентів 4-го курсу, який проходив у два етапи: диригування двох творів під супровід концертмейстера; диригування одного хорового твору зі студентським хором. Оцінювали конкурсні виступи викладачі хорового диригування.

За **організаційно-коригувальним напрямом** експериментальної роботи ми зосередились на реалізації третьої педагогічної умови. За цим напрямом ми працювали над організацією хорової лабораторії та розробкою методичних рекомендацій до СР студентів із диригентсько-хорових дисциплін. Однією із проблем у ході експерименту стала специфіка диригентсько-хорової підготовки: на відміну від інших музикантів, які завжди мають змогу працювати зі своїм музичним інструментом, у диригентів доступ до свого інструмента (хорового колективу) обмежений. Вирішити цю проблему ми змогли, організувавши роботу хорової лабораторії, яка стала важливою складовою освітнього середовища, а також допомогла реалізувати окремі завдання всіх напрямів організаційно-моделювального етапу експерименту: поглибити зв'язок між дисциплінами диригентсько-хорового циклу; інтегрувати широкий комплекс диригентсько-хорових знань, умінь і навичок у єдиній практичній діяльності; розширити освітнє середовище для професійного зростання вчителя-диригента; забезпечити виконання завдань диригентсько-хорових дисциплін відведених на самостійне опрацювання. Метою хорової лабораторії стало забезпечення майбутніх учителів музики засобами комплексного виконання завдань, відведених на самостійне опрацювання з хорового класу і хорового диригування. Такий підхід ми обрали тому, що реалізація навчальних завдань із хорового класу не може повністю покладатися на одноосібну самостійну підготовку, наприклад, вивчення своєї партії хорового твору, бо це лише мала частина обсягу СР з хорового класу. Удосконалення таких елементів вокально-хорової техніки, як стрій, ансамбль, музичний слух тощо не може відбуватися без колективної роботи хору. Тому організацію хорової лабораторії в позаурочний час ми обрали як більш ефективний спосіб організації виконання завдань СР не лише з хорового класу, а й інших диригентсько-хорових дисциплін.

Подальшу експериментальну роботу в організаційно-коригувальному напрямі ми здійснювали, піддавши корекції завдання СР з інших диригентсько-хорових дисциплін. Розробка завдань СР з диригентсько-хорових дисциплін, ми, опираючись на принципи системності, наступності, єдності теорії і практики,

розподілили основні завдання так, щоб заповнити прогалини у їх підготовці до роботи зі шкільним хором [8, с. 76 – 77]. СР у цій сфері пов'язувалась не лише з опрацюванням інформації чи засвоєнні окремого алгоритму дій, а й із постійним самовдосконаленням.

На *контрольно-практичному етапі* формувального етапу дослідження відбулась реалізація четвертої педагогічної умови – забезпечення практико-орієнтованого підходу в таких основних етапах: формуванні в студентів необхідних знань, умінь і навичок із диригентсько-хорових дисциплін; формуванні досвіду практичної роботи з хором колективом; застосуванні результатів диригентсько-хорової підготовки в роботі зі школярами на педагогічній практиці в школі. Перші два етапи забезпечення практико-орієнтованого підходу у формуванні професійної компетентності студенти проходили, навчаючись у ЗВО. Ці етапи передбачали системне нарощення диригентсько-хорових компетенцій, які безпосередньо стосувалися сучасних умов роботи вчителя музики в загальноосвітній школі. Третій (результативний) етап забезпечення практико-орієнтованого підходу відбувався в період проходження педагогічної практики на 4-му курсі навчання (8-й семестр). Головним полем для диригентсько-хорової практики в школі, окрім уроків музики, стала позакласна робота студентів-практикантів. До традиційного переліку завдань педагогічної практики було включено: організацію дитячого шкільного хорового колективу (ансамблю); проведення систематичних занять із дитячим хором та однієї залікової відкритої репетиції; вивчення двох пісень шкільного репертуару; акомпанування хорового твору; концертний виступ на загальношкільному виховному заході. Щоб підвищити рівень репетиційної роботи зі шкільними хоровими колективами, студентам рекомендувалося відвідувати репетиції, які проводили інші практиканти, аналізувати їх та консультуватися з актуальних питань роботи з хором із викладачами хорового диригування. Методист та всі практиканти запрошувались на відкриту репетицію хору, після якої проводилось її обговорення у формі ділової гри «Хорові експерти», у якій роль експертів відводилась іншим студентам. За їхніми оцінками визначалася краща репетиція хору. Оцінювались використані практикантом методи роботи з хором, якість хорового звучання колективу, професійне спілкування, емоційна атмосфера заняття, реалізація мети та завдань. Студент також аналізував свою репетицію, цей самоаналіз у письмовій формі додавався до звітної документації з проходження практики. На завершальному етапі диригентсько-хорової практики шкільні хори під керівництвом студентів-практикантів взяли участь у загальношкільних.

Результати дослідження. По завершенні формувального етапу дослідження була здійснена повторна діагностика сформованості професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами диригентсько-хорових дисциплін, результати якої віддзеркалені в таблиці (табл. 1):

Таблиця 1

Рівні сформованості професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами диригентсько-хорових дисциплін (формувальний етап дослідження)

Критерії \ Рівні		ВИСОКИЙ		СЕРЕДНІЙ		НИЗЬКИЙ	
		КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
МОТИВАЦІЙНО-РЕФЛЕКСИВНИЙ	Абс.	15	42	53	60	37	8
	%	14,29	38,18	50,47	54,55	35,24	7,27
КОГНІТИВНО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ	Абс.	15	35	44	59	46	16
	%	14,29	31,82	41,90	53,64	43,81	14,54
ДІЯЛЬНІСНО-ТВОРЧИЙ	Абс.	16	40	48	58	41	12
	%	15,24	36,36	45,71	52,73	39,05	10,91
Узагальнені відомості:	Абс.	15	39	48	59	42	12
	%	14,29	35,45	45,71	53,64	40,00	10,91

Результати перевірки ефективності моделі та педагогічних умов засвідчили покращення в ЕГ за всіма критеріями: частка високого рівня зростає на 21,16% (із 14,29% до 35,45%), середнього – на 7,93% (із 45,71% до 53,64%), низького зменшилась на 29,09% (із 40,00% до 10,91%). Як свідчать отримані дані, більшість студентів у результаті експерименту змогла змінити свій рівень (майже третина студентів перемістилася з середнього до високого рівня, а їхнє місце зайняли студенти низького рівня). Результати віддзеркалені на рисунку:

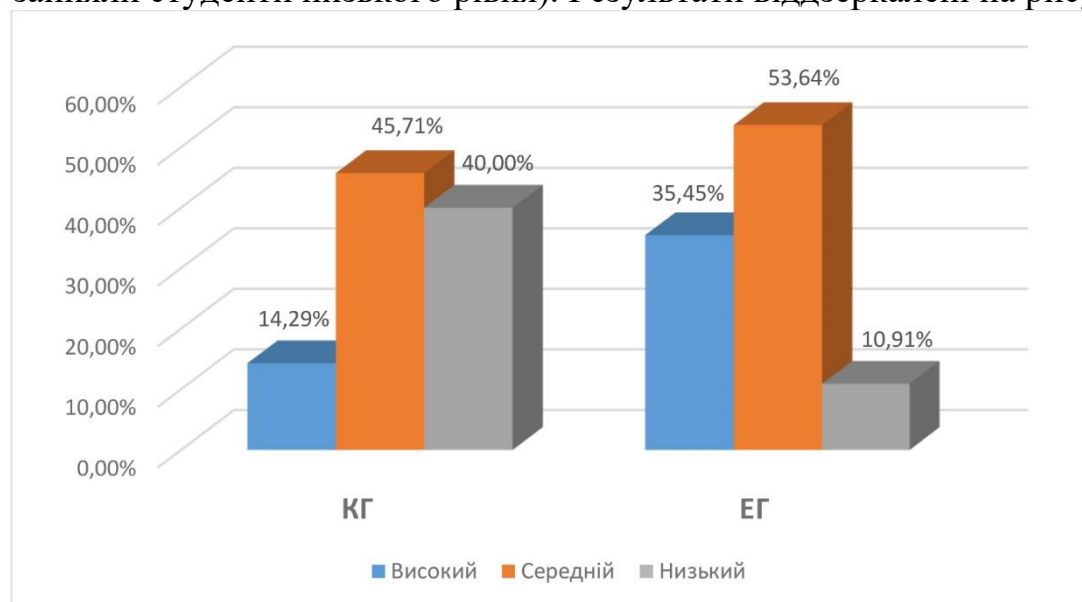

Рис. Рівні сформованості професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами диригентсько-хорових дисциплін (формувальний етап дослідження)

Перевірка результатів здійснювалась методами математичної статистики у визначенні відмінностей між контрольними та експериментальними групами

після експерименту за χ^2 -критерію Пірсона [5, с. 40 – 41]. При визначеній статистичній похибці 5% ($\alpha=0,05$) за гіпотезою H_0 відмінності між контрольною та експериментальною групою не суттєві, якщо $\chi_{em}^2 < 5,99$. В іншому випадку приймається альтернативна гіпотеза H_1 – відмінності значні. Розрахунки проводились для чотирьох пар експериментальних і контрольних груп, результати яких представлені в таблицях (табл. 2; 3):

Таблиця 2

Обчислення рівномірності контрольних (КГ1, КГ2) та експериментальних (ЕГ1, ЕГ2) груп за χ^2 -критерієм (формувальний етап дослідження)

	КГ1	КГ2	ЕГ1	ЕГ2
КГ1	0	0,06086	7,164081	5,875132
КГ2	0,06086	0	7,626667	6,345024
ЕГ1	7,164081	7,626667	0	0,124717
ЕГ2	5,875132	6,345024	0,124717	0

Таблиця 3

Обчислення рівномірності контрольних (КГ3, КГ4) та експериментальних (ЕГ3, ЕГ4) груп за χ^2 -критерієм (формувальний етап дослідження)

	КГ3	КГ4	ЕГ3	ЕГ4
КГ3	0	0,014195	7,050083	9,135531
КГ4	0,014195	0	6,469149	8,455732
ЕГ3	7,050083	6,469149	0	0,266796
ЕГ4	9,135531	8,455732	0,266796	0

Обчислення χ_{em}^2 показали, відмінності між КГ1 і ЕГ1 на рівні 7,164081, для КГ2 і ЕГ2 6,345024, для КГ3 і ЕГ3 7,050083, для КГ4 і ЕГ4 8,455732. В усіх випадках результати перевищують значення $\chi_{0.05}^2 = 5,991465$, тому приймається альтернативна гіпотеза H_1 , що вказує на суттєві відмінності між контрольними та експериментальними групами та підтверджує успішність експерименту.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Найбільші позитивні зміни відбулись за мотиваційно-рефлексивним критерієм, а найменші – за когнітивно-пізнавальним. Це підтверджує, що рушійною силою формування професійної компетентності засобами диригентсько-хорових дисциплін є прагнення до професійного зростання та самовдосконалення. Посилення мотивації відбулось завдяки оновленим вимогам до диригентсько-хорової підготовки, новій формі організації СР і диригентсько-хоровим завданням із педагогічної практики. Це дає високу ймовірність зберегти стійку мотивацію в студентів до диригентсько-хорової діяльності в роботі зі школярами та подальшому професійному зростанні. Сформованість професійної компетентності за цим критерієм значною мірою визначила результативність за іншими. На підвищення показників за діяльнісно-творчим критерієм більшою мірою вплинуло збільшення практичного досвіду роботи з хором, завдяки хоровій лабораторії та диригентсько-хоровій практиці зі шкільними хорами. За когнітивно-пізнавальним критерієм відбулися найменші зміни через стислі строки експерименту, що підтверджує необхідність для формування

інтегративних професійних знань довготривалої та системної навчальної діяльності в тісному взаємозв'язку з практикою.

Отже, результати експерименту підтвердили ефективність структурно-функціональної моделі та педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами диригентсько-хорових дисциплін, але подальшого дослідження потребують: забезпечення вищого рівня системності, структурованості та інтегративності професійно-педагогічної підготовки вчителів музики; налагодження міжпредметних зв'язків між дисциплінами загальноосвітньої, педагогічної підготовки та дисциплінами диригентсько-хорового циклу; розробка інноваційних, особистісно орієнтованих методів формування готовності студентів до роботи зі шкільними хоровими дисциплінами; удосконалення методів діагностики сформованості в студентів професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами диригентсько-хорових дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бірюкова, Л. А. (2007). *Психолого-педагогічні умови підготовки керівника хору в системі вищої музично-педагогічної освіти*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ, Україна.
2. Гречаник, Н. І. (2007). *Методична підготовка студентів педагогічних університетів до творчої самореалізації в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ, Україна.
3. Коваленко, І. Г. (2008). *Методика формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ, Україна.
4. Лодатко, Є. О. (2010). Моделювання в педагогіці: точки відліку. *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. Взято з <http://Intellect-invest.org.ua/>.
5. Немов, Р. С. (1995). *Психологія: учебник для студентов высш. пед. учебных заведений. Экспериментальная педагогическая психология и психодиагностика*. (Кн. 3). Москва, Россия : Просвещение.
6. Осадчий, І. Г. (2016). Педагогічне моделювання: що важливо знати педагогу? *Народна освіта, 1*, 60–68. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2016_1_10
7. Пухальський, Т. Д. (2016). Педагогічні умови формування професійної компетентності вчителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін. *International Collection of scientific proceedings «European Cooperation»*. (С. 54–67). Варшава, Польща.
8. Пухальський, Т. Д. (2018). *Програма комплексного забезпечення формування професійної компетентності майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін*. Кам'янець-Подільський, Україна : Аксіома.
9. Растрігіна, А. (2012). Формування фахових компетенцій у класі хорового диригування як основа професіоналізму майбутнього педагога-музиканта. *Хорове мистецтво України та його подвижники: матеріали другої міжнародної науково-практичної*. (С. 3–8). Дрогобич, Україна: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.
10. Раструба, Т. В. (2010). Формування навичок самостійної роботи студентів-початківців у класі хорового диригування. *Проблеми мистецької освіти*. (С. 108–114). Ніжин, Україна: Видавництво Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя.

11. Світайло, С. В. (2011). Особливості формування фахової компетентності учителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія «Педагогічні та історичні науки»*, 95, 207–215.

12. Смирнова, Т. А. (2004). Теоретичні і методичні засади диригентсько-хорової освіти у вищих навчальних закладах. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ, Україна.

13. Тарарак, Н. Г. (2008). Міжпредметні зв'язки вокально-хорових дисциплін у фаховій підготовці майбутнього вчителя музики. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Харків, Україна.

14. Цюряк, І. О. (2011) Музично-педагогічні технології в диригентсько-хоровій підготовці майбутнього вчителя музики. *Імідж сучасного педагога*, 7 (116), 14–16.

ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ СРЕДСТВАМИ ДИРИЖЕРСКО- ХОРОВЫХ ДИСЦИПЛИН: ХОД И РЕЗУЛЬТАТЫ ЭКСПЕРИМЕНТА

Тарас Пухальський

асистент кафедри музикального искусства

Каменец-Подольского национального университета имени Ивана Огиенко

г. Каменец-Подольский, Хмельницкая обл., Украина

ORCID ID 0000-0002-8559-5482

taraspuhalskiy@gmail.com

Аннотация. Стаття освещает актуальную проблему заведений высшего педагогического образования – профессиональную подготовку учителей музыки основной школы. Теоретической основой исследования стали современные научные труды отечественных ученых в области профессиональной подготовки учителей музыки, в том числе и дирижерско-хоровой. Опираясь на концептуальные позиции компетентностного образования, инновационные подходы к организации образовательного процесса, обновленные требования к профессиональной деятельности педагога-музыканта, автором раскрыто логику структурно-функциональной модели формирования профессиональной компетентности будущих учителей музыки средствами дирижерско-хоровых дисциплин, которую осуществлено через ориентировочно-целевой, содержательный, процессуально-технологический и результативный структурные блоки. Охарактеризованы ход опытно-экспериментальной работы по организационно-моделирующим (информационно-методическое, мотивационно-стимулирующее, организационно-корректирующее направления) и контрольно-практическим этапам. Автором представлены результаты комплексной проверки сформированности профессиональной компетентности будущих учителей музыки средствами дирижерско-хоровых дисциплин после формирующего эксперимента, осуществлен их анализ по определенным критериям, подтверждена эффективность модели и педагогических условий. Обосновано необходимость интеграции современных моделей профессиональной подготовки специалистов в практику высших учебных заведений.

Ключевые слова: профессиональная компетентность; учитель музыки; структурно-функциональная модель; педагогические условия; формирующий эксперимент; дирижерско-хоровые дисциплины.

THE DEVELOPMENT OF THE FUTURE MUSIC TEACHERS' PROFESSIONAL COMPETENCE BY MEANS OF CONDUCTOR-CHOIR DISCIPLINES: PROCESS AND RESULTS OF THE EXPERIMENT

Taras Pukhalskyi

Assistant at Musical Art Department,
Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University
Kamyanets-Podilskyi, Khmelnytskyi region, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-8559-5482

taraspuhalskiy@gmail.com

Abstract. The article highlights current problem of the institutions of higher pedagogical education – professional training of primary school music teachers. The theoretical basis of the research grounds on the present-day scientific works in the field of professional training of music teachers, including conducting and choir training. Having analyzed conceptual standpoints of competent education, innovative approaches to the educational process and updated requirements for the professional activity of a music teacher, we try to define a structural and functional model of development of the future music teachers' professional competence by means of conductor-choral disciplines, which is implemented through orientation, target, content, process-technological and productive units. Here we describe the process of the experiment according to organizational and modeling (information-methodological, motivational-stimulating, organizational-correcting directions) as well as control-practical stages.

At the first stage of experimental work within information-methodical direction a set of steps is conducted in order to implement an integrative, interdisciplinary approach in the development of the future music teachers' professional competence, in particular the application of close content-methodological connections while studying conductor-choral disciplines. The experimental training is organized according to the developed program of comprehensive development of the professional competence of the future music teachers in the process of studying conductor-choral disciplines. The program of experimental training covers four disciplines i.e. "Choir Studies", "Choral Conducting", "Choral Class", "Choral arrangement".

The motivation-stimulating direction is to provide the educational environment optimal for the creative self-realization of the future music teachers in the process of studying conductor-choral disciplines. This direction includes participation of the students' experimental groups in choir groups as well as competitions in conducting skills. The organizational-correcting direction of the experiment is to promote the personal orientation in the professional development of the future music teachers through the effective organization of students' self-study process. The experimental training of the students within this direction is fulfilled through doing self-study assignments with the choir team at extra-class time. At the second (organizational-corrective) stage of the experiment a practice-oriented approach to a modern music teacher's training is implemented. The main form of this implementation is the students' conductor-choral practice at school choirs (within the pedagogical practice at the 4th year of study). The author presents the results of a complex review of the development of the professional competence of the future music teachers by means of conductor-choral disciplines as well as analyses these results according to certain criteria, and proves the model efficiency and relevant pedagogical conditions. The paper also confirms the necessity of involving modern models in the professional training of specialists in the higher educational establishments.

Key words: professional competence; music teacher; structural and functional model; pedagogical conditions; experiment; conductor-choral discipline.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLIRATED)

1. Biriukova, L. A. (2007). *Psychological and pedagogical conditions of preparation of the head of the choir in the system of higher musical-pedagogical education*. (Extended abstract of candidate's thesis). Kyiv, Ukraine.
2. Grechanik, N. I. (2007). *Methodological training of students of pedagogical universities for creative self-realization in the process of study of conductor-choral disciplines*. (Extended abstract of candidate's thesis). Kyiv, Ukraine.
3. Kovalenko, I. G. (2008). *Method of development of professional and personal qualities of future music teachers in the process of study of conductor-choral disciplines*. (Extended abstract of candidate's thesis). Kyiv, Ukraine.
4. Lodatko, E. O. (2010). Modelling in pedagogy: points of reference. *Pedagogical science: history, theory, practice, trends of development*. Retrieved from <http://Intellect-invest.org.ua/>.
5. Nemov, R. S. (1995). Psychology: a textbook for students of higher. ped. educational institutions. *Experimental educational psychology and psychodiagnostics*. (Book 3). Moscow, Russia: Prosveshchenie.
6. Osadchyi, I. H. (2016). Pedagogical modelling: what is important to know for a teacher? *Narodna osvita*, 1, 60–68. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2016_1_10.
7. Pukhalskyi, T. D. (2016). Pedagogical conditions of forming professional competence of the future music teachers by means of choral and conducting disciplines. *International Collection of Scientific proceedings «European Cooperation»*, (pp. 54–67). Warsaw, Poland.
8. Pukhalskyi, T. D. (2018). *Integrated program of development of future music teachers' professional competence in the process of studying conductor-choral disciplines*. Kamyanets-Podilsky, Ukraine: Aksioma.
9. Rastrihina, A. (2012). Development of professional competences in the class of choral conducting as the basis of professionalism of the future teacher-musician. *Choral art of Ukraine and its ascetics: materials of the second international scientific-practical conference*. (P. 3–8). Drohobych, Ukraine: Editorial-publishing department of the Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University.
10. Rastruba, T. V. (2010). Development of skills of students' independent work in the class of choral conducting. *Problems of Artistic Education*, 5. 108-114.
11. Svitailo, S.V. (2011.) Features of the development of professional competence of the music teacher in the process of conducting-choral training. *Naukovi zapysky Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriiia "Pedahohichni ta istorychni nauky*, 95, 207–215.
12. Smirnova, T. A. (2004). *Theoretical and methodical principles of conducting-choral education in higher educational institutions*. (Extended abstract of Doctor's thesis). Kyiv, Ukraine.
13. Tararak, N.H. (2008). *Interdisciplinary connections of vocal-choral disciplines in the professional training of the future music teacher*. (Extended abstract of candidate's thesis). Kharkiv, Ukraine.
14. Tsiuriak, I.O. (2011) Music and pedagogical technologies in conducting-choral training of the future music teacher. *The image of a modern educator*, 7 (116), 14–16.

Матеріали надійшли до редакції 23.11.2018 р.